

د کفر شری حقیقت او مهم ضوابط

لیکوال : علی بن عبدالعزیز الشبل

ژبان : لقمان مکیم حکمت

د ژباړن سرريزه

الحمد لله وحده، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده، وبعد:

د تكفير مسئله نن سبا نهايت زيات اوج ته رسېدلې ده، دا مسئله نه جذبات غواړي او نه هم په جوش بنا ده، علمي مسله ده بايد په اسلامي اصولو او صحيحو دليلونو ودانه كړې شي.

بندگان او ټوله نړې چونكه د الله پاك ده، د بنده د تكفير حق هم د الله تعالى او د هغه رسول كريم صلى الله عليه وسلم سره دى، نه څوك د چا په خوله كافر كيږي او نه پرې مسلمانېږي.

تكفير شروط لري، ضوابط او قانون لري، په دې خاطر چې د مسلمانانو بڼې پكې ونه ښوئېږي، دا رساله كه څه هم د حجم له نگاهه وړه ده خو ولې له علمي انداز څخه ډكه ده، شايد هغه خلك چې د دې موضوع اړوند مهم نقاط غواړي په دې بې ټنډه خړوب شي.

په پاى كې له الله څخه سوال كوم چې زما دا عمل په خپل دربار كې قبول كړي، او په دنيا او اخرت كې راته پرې نېكې بدلې راكړي.
وصلی الله على نبيه محمد وعلى اله واصحابه اجمعين

لقمان حكيم حكمت

۰۹ / ۰۸ / ۳۰۱۵

د ليکوال سرريزه

الحمد لله فحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا من يهديه الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له وأشهد أن لا اله الا الله وحده لا شريك له ، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله ، صلي الله عليه وعلي آله وصحبه وسلم تسليما كثيرا.

اما بعد:

دا څه کلمات دي چې ځينو دوستانو يې په خپرنې او نشر و اشاعت وهڅولم ، شايد الله پاک پرې لوستونکو ، خپرونکو ، او اوريدونکو ته نفعه او فائده ورسوي ، دغه څو کلمات پداسې مهم او اړين ترينو خبرو مشتمل دي چې ستونزو من اثر او سخت دريز مسلک او تگلاره لري دغه کلمات د [**د کفر شرعي حقيقت او د مهم ضوابط**] څخه عبارت دي ، د دې مسئلې پېژندل ، د دې مسئلې خيال او مراعات ساتل ، په دې مسئله کې سوچ او فکر کول د مسلمان انسان لازمي کار او واجبي دنده ده .

وراندې له دې چې زه دغه مسئله په غور سره وڅېرم ورڅخه مخکې د ايمان په هکله مختصر او لنډ تمهيد ېدم چې د اهل السنه والجماعت او د هغوی د مخالفينو په اند ايمان څه معنی لري ؟

امام ابن تیمیة رحمته اللہ (۱) د (عقیدة الواسطیة) په متن کې د اهل السنّت والجماعت په اند د ایمان په هکله داسې وایي: اهل السنّت والجماعت (۲) د ایمان او د دین په نومونو کې د خوارجو (۳) او د مرجئو (۴) او جهمیو (۵) و تر منځ دي.

* د اهل السنّت والجماعت په وړاندې ایمان د ژبې له وینا (اقرار) او د بدني غړو (ارکانو او اعضاء) له عمل او د زړه له تصدیق څخه عبارت دی، چې د الله پاک

(۱) خپل نوم یې احمد د پلار نوم یې عبدالحلیم او د نیکه نوم یې عبدالسلام دی، د دوشنبې په ورځ د ربیع الاول په لسم (۶۶۱ هـ) کې پیدا او د (۶۷) کالو په عمر کې په جبل کې وفات دی، په اوه کلنۍ کې د پلار په ملتیا دمشق ته د تبار له کبله مهاجر شوی و؟

(۲) اهل سنت هغه چا ته ویل شي چې د نبوي سنتو کلک پابند وي او پرې راټول وي، په علمي او عقیدوي او په عملي حکمي کارونو کې په سنت باور لري او اهل جماعت ورته ځکه ویل کیږي چې ټول سره په دغې عقیدې راټول دي.

(۳) خوارج هغه څوک دي چې د لوي گناهونو مرتکب کافر بولي، د ظلم او استبداد په ټولواکانو خروج روا گڼي او عقیده لري چې د لوي گناهونو مرتکبين به د همېشه لپاره په اور کې وي.

(۴) مرجئه هغه خلک دي چې وایي: گناه د انسان ایمان ته هېڅ ضرر نه رسوي، دوی د تابعینو په وخت کې ظهور وکړ او عقیدوي بدعتونه یې شروع کړل، خپل منځ کې سره ډېر ډلې ټپلې لري، مشهور یې غلاة مرجئه دي چې وایي: ایمان یواځې د خالق پېژندل دي او بس او ځینې د عراق مرجئه دي چې وایي: ایمان د زړه تصدیق ته ویل کیږي، ظاهري او باطني عملونه له ایمان برخه نه بولي لکن د واجباتو په کولو او له حرامو څخه په ژغورلو عقیده لری چې که څوک دغسې ونه کړي نو سزا سره به مخ شي.

(۵) دوی هم د مرجئو یوه ډله او په (ترمذ) چې د ایراني خراسان برخه ده پکې رابنکاره شول، د جهم بن صفوان پېروکار دي او په افعال العباد کې جبریه دي.

په اطاعت او پیروی زیاتیري، او له اوامرو څخه په سرغړونه او د شیطان په پیروی کمیري.

* د خوارجو او معتزلو^(۱) په اند ایمان له قول (وینا)، عمل، او اعتقاد څخه عبارت دی، چې هیڅ راز زیادت او کمی نه قبلوي، د هغه په نېز ایمان داسې مجموعه ده چې که یوه برخه یې زایلې شي ټول ایمان له منځه ځي. د دغې عقیدې په بنا خوارج هم د غټې گناه مرتکب دنیا کې په کافر نوموي او په اخرت کې یې په جهنم کې په ابدې توگه د اوسېدو قایل دي.

همدا راز یې معتزله هم په دنیا کې مؤمن نه بولي بلکې د دواړو منزلونو (پراو) تر منځ یې په یوه منزله کې بولي چې د ایمان له دائرې څخه خارج او په کفر کې لا داخل نه دی، خو په اخرت کې یې په ابدې توگه په جهنم کې قائل دي، دوی هم په اخروي حکم کې د خوارجو سره یو څېر دي.

* اما د اختلاف بل اړخ مرجئه دي، دوی د ایمان او کفر په هکله په خپل انحراف کې په درجو او مراتبو تقسیم شوي دي چې په لاندې توگه یې یادونه کېږي :

۱- : غلات او افراطیان : چې له جهمیو وو څخه عبارت دي، دوی انگیري چې ایمان یواځې د الله پاک پیژندگلو ده او بر عکس کفر د الله پاک نه پیژندل دي. ابلیس او فرعون او نور هغه کافران چې د الله پاک په وجود اقرار کوي او منکر نه

(۱) معتزله د واصل بن عطا پیروکار دي او معتزله ورته ځکه ویل شي چې د حس بصري **رضه** له حلقې څخه جلا شول.

دي ، د دوی باطل بنسټ له مخې ستر مؤمنان بللی شي .
 په امانیاتو کې د ډېر قبیحه مذهب او شنیع ترین اختیار دي ، هېره دې نه وي چې
 دا نظریه د خالصو مرجئو مذهب او مسلک دی .

۲ - : اشعریه او متکلمین^(۱) : دوی د ایمان په هکله داسې انگیزوي چې ایمان
 یواځې او خالص تصدیق ته ویل شي ، برعکس کفر تکذیب ته ویل کېږي او
 یا اشد تکذیب لکه وجود ته هم کفر ویل کېږي .

۳ - : کرامیه^(۲) : دوی ایمان خالص د ژبې وینا او اقرار ته وایي او په گومان یې
 کفر د کلمې نه تلفظ ته ویل کېږي .

۴ - : په مرجئو کې اخف ترینه طائفه فقهاء مرجئه یا (د عراق مرجئه دي) چې
 وایي : ایمان د ژبې تلفظ او د زړه تصدیق ته ویل کېږي ، د دوی نقص په دې کې
 څرگندیږي چې عمل د ایمان برخه (جزء) نه شمیري (یعنې عمل یې له ایمان
 څخه وېستلی دی) .

په دې اساس چې ته له خطا څخه سالم پاتې شې په تا لازم دي چې د ایمان په
 هکله د اهل السنه و الجماعت او د هغوی د مخالفینو تگلارې او ویناوې وپېژنې ،

(۱) اشعریه اسلامي کلامي ډله ده چې ابوالحسن اشعري ته یې نسبت کېږي ، هېره دې نه وي چې
 اشعري د معتزلو په ضد راپورته شوی و ، د معتزلو او فلاسفو په ضد اشعریه په ډېرو عقلي او منطقي
 دلائلو دلیل بازي کوي او زیار باسي چې د ابن کلاب په څېر دیني حقائق او اسلامي عقیده په فلسفي
 دلائلو ثابته کړي .

(۲) دوی د محمد بن کرام چې په (۲۰۰) کې وفات دی نسبت لري ، په صفاتو کې مشبه او په ایمان
 کې مرجئه دي ، خپل منځ کې سره نورې گڼ شمېر ډلې تېلې هم لري .

تر خو په سمه توګه له کجروي څخه قولا ، عملا او قصدا روغ رمت پاتې شي .

☆☆ ☆☆ ☆☆

د اهل السنه والجماعت او
د مخالفينو په نهزيې د کفر معنی

الحمد لله دا بحث او څيړنه په اصل کې د (ايمان تعريف او ارکان ، د ايمان زيادت او نقصان ، د ايمان او اسلام سره په خپل منځ کې علاقه چې کله سره يو کېږي او کله جلا کېږي) د علمي بحث نچور دی .

د موضوع اهميت

۱- : د کفر د بيانولو د موضوع اهميت د کفر څخه په ځان ژغورنه او ورڅخه په ځان لرې کولو کې پټ دی ، کفر په دنيا او اخرت کې د انسان لپاره د بدبختۍ او شقاوت نښه ده (۱).

همداراز کفر له سترو گناهونو چې زيانمنې ستونزې او تر ټولو سرغړونو لوی او غټ اغېز لري شميرل کېږي.

کفر هغه ستونزه ده چې الله پرست وگړي ورڅخه په کلکه ځان ژغوري او

(۱) الله پاک قران کریم کې فرمايي : (**فَمَنْ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى**) ترجمه : زما د هدايت پيروکاري چې څوک کوي نه به يې لارې شي او نه به بدبخته وي . همدارنگه رب کائنات فرمايي (**وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا**) ترجمه : په دنيا کې چې څوک زما له ذکر او ياد څخه مخ واړوي نو ژوند به تنگ او لنډ وي - دا يې دنيوي عذاب شو او اخروي شقاوت يې الله داسې اشاره کړې ده : (**وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى** - **قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا** - **قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيْتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسى** - **وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى**) او د قيامت په ورځ به يې ږوند راپاخو ، هغه به وايي : ای زما ربه ! ولې ږوند راپاخولم او زه خو په سترگو روغ وم ، الله به ورته ووايي : تا زمونږ ايتونه هېر کړي و نن مونږ هم درسره د هېر معامله وکړه ، همدغه د هېر معامله مونږ د ټولو هغه خلکو سره کوو چې زياتي يې کړي وي او د خپل رب په ايتونو يې ايمان نه وي راوړی او د اخرت عذاب ډېر سخت او دوامداره دی .

(ژباړن)

ورڅخه ډېر ويريري .

د کفر موضوع قراني اياتونو او نبوي حديثونو په ښه انداز کې څېړلې ده ، د نمونې په توگه لاندې اياتونه د يادونې وړ بولم :

(ا) الله تعالى فرمايي (وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ) [سورت مائده : ۵]

ژباړه : او هغه څوک چې په ايمان باندې کفر وکړي په حقيقت کې سره د هغه ټول عملونه برباد شول ، او په آخرت کې به له زيانمنو څخه وي .

(ب) او الله تعالي فرمايي : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا) [سورت نساء : ۱۳۶] .

ژباړه : اى هغه کسانو چې ايمان مو راوړى دى په الله پاک او د هغه په رسول او په هغه کتاب چې پرې بې نازل کړى دى او هغه کتاب چې ورڅخه بې مخکې نازل کړى دى پرې ايمان راوړئ او څوک چې په الله پاک او د هغه په ملايکو او کتابونو او د آخرت په ورځ د کفر عقیده وساتي ، يقينا دغه په لرې گمراهۍ باندې گمراه شو .

(ج) او الله تعالي فرمايي : (وَمَنْ يَتَّبِدِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) [سورت بقره : ۱۷۸] .

ژباړه : او څوک چې هم کفر د ايمان په بدل کې واخلي ، په تحقيق سره چې له د روستې لارې څخه بې لارې شو .

۲ - : د کفر د بيانولو د موضوع اهميت دا هم دى چې د کفر د عقيدې

ساتونکي پایله به په اخرت کې په جهنم کې په ابدې توګه په حصاریدو تمانمه شي ، په دوامداره توګه به ورته د اور عذاب ورکړل کېدای شي ، دغه تأییدي ژوند الله پاک په قران کریم په دريو ځايونو کې ذکر کړی دي :

(أ) الله پاک فرمایي: (**إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُعْظِرْ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا**) [سورت نساء : ۱۶۸].

ژباړه : يقينا هغه کسان چې کفر او ظلم يې کړی دی هېڅکله به ورته الله پاک بخشش ونه کړي او نه به ورته سمه صحيح لاره وښايي ، مګر د جهنم لاره چې دوی به بيا په جهنم کې هميشه وي ، او دغه الله پاک ته ډيره اسانه ده.

(ب) او الله تعالی فرمایي (**يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدِيرُكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا * إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا * خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وِلْيًا وَلَا نَصِيرًا**) [سورت احزاب : ۶۳- ۶۵].

ژباړه : خلک له تا څخه د قيامت د ورځې اړوند پوښتنې کوي ورته ووايه يقينا د دغې ورځې اړوند معلومات الله پاک سره دي ، او ته څه پوهيرې کېدای شي د قيامت ورځ زياته نژدې وي ، او يقينا الله پاک په کفرانو لعنت کړی دی او د دوی لپاره يې جهنم تيار کړی دی ، دوی به په جهنم کې په ابدې او دوامداره توګه وي او هېڅ راز کارساز او مرستندويه به ونه ګوري .

(ج) او الله پاک فرمایي (**وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا**) [سورت جن : ۲۳].

ژباړه : او څوک چې هم د الله پاک له امر څخه سرغړونه اختيار کړي ، يقينا چې د هغه لپاره به د جهنم اور وي او په ابدې توګه به هلته وي .

په جهنم کې دتل پاتې کېدو اړوند د گدي د راوستو مشهور حديث په دې باب کې هم لوی دليل دی .

سره له دې چې د کفر په عقيدې ساتلو الله پاک سختين عذاب او سرمايي (هميشه) د جهنم زندکي ټاکلې ده ، خو ولې الله پاک د دغې عذاب ترڅنگ کافرانو ته خپله غصه او نور سخت ترين عذابونه هم تيار کړي دي (۱) چې د

(۱) که څه هم په دې برخه ډېر قراني ايتونو غږيدلي دي خو د فائدي لپاره به ترې نمونه د ياد وړ وي . په دې چې خبره ډېره اوږده نه شي له نوي حديثونو څخه به صرف نظر شو ، ځکه چې دا لويه موضوع ده .

۱- : [قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِمَّنْ ذَلِكُمْ مَثُوبَةٌ عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَعَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْفِرْدَةَ وَالْحَتَّازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ] (سورت مائده : ۶۰) .

ترجمه : پيغمبره ! ورته ووايه چې د سزا په اعتبار درته له دې هم په بدترينه بدله خبر نه درکوم ، هغه څوک چې الله پرې لعنت ويل وي او پرې غصه شوی وي ، شادوگان او خنزيران او د طاغوت بنده کان يې ترې جوړ کړي وي ، دغه خلک د درجې په اعتبار هم بد دي او له سمې صحيح لارې نه په کړه روان دي .

۲- : [وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السُّوءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السُّوءِ وَعَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا] (سورت فتح : ۶)

ترجمه : منافقانو سرو او بنځو او مشرکانو سرو او بنځو ته به الله عذاب ورکړي چې پرې بدگمانه وو ، په دوی دې دغه بدگماني راوگرځي ، په دوی د الله غضب او لعنت دی او ډېر بد ځای يې ورله تيار کړي دی .

۳- : [مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَئِنْ مَنَّ شَرَحَ بِالْكَفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ عَذَابٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ] (سورت نحل : ۱۰۶) .

رسالې دا مختصر نمونه يې د توضيح او ذکر کولو اجازه نه ورکوي ، زه هم يواځې د يو ايت په يادولو بسنه کوم :

الله پاک فرمايې (**وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُحْيَفُ عَنْهُمْ مِّنْ عَذَابِهَا ۗ كَذٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كٰفِرٍ**) [سورت فاطر : ۳۶] .

ژباړه : او هغه کسان چې کافران دي د هغوی لپاره به د جهنم اور وي په هغوی به هلته د مرگ پرېکړه نه کېږي او نه به ورڅخه عذاب سپک کړی شي مونږ هر يو کافر ته دغسې بدله ورکوو .

۳ - د کفر د موضوع د بيانولو بل اهميت دا هم دی چې کفر په دنيا او اخرت کې د انسان په رابطه په اسماء او احکامو^(۱) کې چې د ايمان مقابل قسم (نوعه)

ترجمه : څوک چې له ايمان وروسته په الله کفر وکړي مگر هغه څوک چې په زړه کې يې ايمان وي او د کفر کلمه مجبوراً ووايي له دوی پرته په نورو د الله غضب ، او د دوی لپاره لوی عذاب دی .

(۱) دين اسماء او احکام لري خود نبي کریم ﷺ د ملگرو په فهم به پرې ځان پوهوو تر څوله شريعت څخه کاره لار نه شو . که د صحابه کرامو رضي الله عنهم په مفهوم اسماء او احکام ونه پېژنو نو د خوارجو په څېر به د اهل السنه والجماعت سره په جنگ نېکېل شو او د مرجئو په څېر به د مرتدينو سره روغه جوړه وکړو ، دا چې باطلو ډلو تپلو ايمان د ارکانو او اصولو په ځای په کمالاتو او ثمراتو او په صحت تعريف او محدود کړی دی له دې کبله يې ايمان له حقيقت هم وډستلی دی چې اعمال د ايمان ارکان نه بولي بلکې د ايمان کمال او ثمره يې بولي ، له دې امله مرجئه د ايمان سره د معصيت په زيان نه دي قايل او ټول خلک سره يو څېر بولي خو ولې خوارج يې ضد د ايمان تبعيض نه قبلوي او وايي چې يا ټول شته کيږي او يا ټول له منځه ځي . د اسماءو او احکامو په مسئلو کې د کفر او ايمان پېژندنه نهايت زيات اړين دي ، ابن تيميه **رحمته** وايي : د ايمان او کفر په څېر نور داسې نومونه نشته چې سعادت او شقاوت ، مدح او ذم ، ثواب او عقاب پسې تړل شوی وي . (مجموع

ده پيژندل دي ، چې ايا دغه انسان مومن دی که کافر ؟

بيا په دغې نوم (اسلام يا کفر) باندې حکم مرتب کول چې ايا دغه انسان د جنت والو څخه دی او که د جهنم ؟

که دا موضوع له خپلې باريکتيا او جلالت له بيان څخه بل هيڅ کوم اهميت ونه لري نو د اسماء او احکامو (مومن يا کافر) مسئله يې د اهميت لپاره کافي ده ، د دې سره سره ځينې اسلام پوهانو په خپلو علمي ليکنو کې دې مسئلې ته التفات او کتنه کړې ده ، او د ايمان په دواړو خواو (مرجئو او په معتزله او خوارجو) يې په

الفتاوی : ۵۸ / ۱۳) . له همدې کبله پکې خلک ډلې تپلې شوي دي ، ابن تيميه **رحمته** وايي : زياتره متاخرين د سلفو د مذهب او د مرجئو او جهميو د اقوالو ترمنځ هيڅ توپير نه کوي ، له دې کبله چې د دواړو اړخونو خبرې سره گډې وډې شوي دي ، زياتره يې په باطن کې د جهميو او مرجئو عقیده باوروي ... (مجموع الفتاوی : ۷ / ۳۶۴) .

د اسماءو په څېر د احکامو (تفسیق ، تبديع او تکفير) پيژندل هم ضروري دي ، له شارع پرته هيڅ چا ته جواز نشته چې څوک کافر يا فاسق او يا بدعتي وبولي ، ابن تيميه **رحمته** وايي : له دې لامله اهل سنت او جماعت خپل مخالفين کافر نه بولي که څه هم ضد اړخ يې کافر بولي ، تکفير چونکه شرعي مسله ده انسان يې انتقاماً چا ته نه شي استعمالولی ، لکه په تا څوک دروغ ووايي ته به پرې دروغ نه وايي ځکه چې دروغ ويل هغه حقوق دي چې الله حرام کړي دي ، دا څېر يې د نورو تکفير هم حرام کړي دي ځکه چې دا يک يواځې د الله حق دی ، او دمعين شخص تکفيرول او قتلول د نبوي حجت پورې معلق دي ، که يې مخالف وي کافر دی خو که مخالفت يې نه وي بنوولی نو د جهل په صورت کې کله هم څوک کافر کېدای نه شي . (الرد على البکري : ۲ / ۴۹۲) .

علمي انداز سخت ردونه کړي دي (۱).

له همدې کبله شيخ الاسلام ابن تيمية رحمته الله عليه په کيلانيه کې د خپلې فتاوی په ضمن کې د کفر او تکفير او د هوی پرستی، د کفر او تکفير سره علاقه، د

کفر اسباب او دواعي (۲)، او ورپکې د مبتدعینو د منهج بيان کې وايي:

فصل: چې کله هم درته دغه تېر شوي مسائل واضح شول په دې پوهه شه چې

تکفير او تفسيق (۳) د اسماؤ (مومن يا کافر) او احکامو (چې مومن دی که کافر

له جملې څخه دي چې د اخروي وعد او وعيد پورې تړاو لري.

په دنيوي ژوند کې د ديني دوستۍ او دښمنۍ، قتل، او عصمت پورې تړاو لري، په

دې معنی چې الله جل جلاله جنت د مسلمانانو لپاره حلال او په کافرانو يې حرام

کړی دی، او دغه په هر وخت او هر ځای هر اړخيزه احکام دي.

همدا راز ابن رجب الحنبلي (۴) د جبريل - عليه السلام - د (ايمان، اسلام،

(۱) د تکفير او تفسيق مسئله حتی چې لومړي علماء کرامو هم د مبتدعینو په نورو گمراهيو مخکې

کړې او ښه څېړنه يې ورله کړې ده، حتی چې دا مسئله يې د په تقدير کې د جبر په عقيدې هم مخکې

گڼلې ده، تر دې د تکفير مسئله يې په توحيد الاسماء والصفات کې له تعطيل او او په قدر کې د

جبر له بدعت هم لومړی قابل غور گڼلې ده، د امام خلال د (السنه) په نوم د امام احمد رحمته الله عليه څخه

په روايتونو کې دا ټول هر څه ډېر په توگه واضحه دي. (ليکوال)

(۲) د کفر اسباب او دواعي څه شی دي؟

(۳) تعريف؟؟

(۴) نوم يې حافظ زين الدين عبدالرحمن د پلار نوم يې احمد او حسن لمسی دی او په ابن رجب حنبلي

شهرت لري، په (۷۳۶هـ) کې پيدا او په (۷۹۵هـ) کې وفات دی.

احسان) د حديث په شرحه کې وايي: او دغه (د کفر او اسلام او نفاق) ستر او لوی مسائل دي ځکه چې الله جل جلاله پدغې نومونو پورې نیک بختي او بدبختي، د جنت او دوزخ مستحق گرځيدل ټولې مسئلې تړلي دي.

لومړی هم د دې امت اختلاف د ايمان او د کفر په مسمياتو کې واقع شوی دی، دغه اختلاف لومړی خوارجو د صحابو په حق کې وکړ، چې گناهکاران مؤمنان يې په بشپړه توگه د اسلام له دائري څخه وويستل او کافر يې وبولل، او په دنيوي احکامو کې يې ورسره د کفارو په شان چلند روا وباله، په خپل تکفير يې دهغوی وینه او مالونه يې ځان لپاره تحليل کړل. (الکيلانيه: ۱۲ / ۶۸)

له دې فتنې وروسته معتزلو اختلاف وکړ او د (منزلة بين المنزلتين) مقوله يې راوړه، له دې پړاو وروسته مرجئو غږ پورته کړ چې فاسق انسان پوره مسلمان او مؤمن دی.

د دغې فتنو د ختمولو لپاره سمدستي د امت علماوو محکمينو او ورستنيو بي شماره ليکنې او زيات تصنيفات وليکل.

دا هم د کفر او ايمان مهم اړخ دی چې روښانه يې په اهميت دلالت کوي. دې مسائلو ته کتنه، د دې مسائلو زدکړه، او په علمي بڼه يې په ښه توگه ادراک کول او په معلوم شخص د کفر، بدعت^(۱) او فسق فتوي ورکول، ياد هغه په

(۱) د بدعت لغوي تعريف (بَدْع) معنی: له کومې نمونې پرته يې ايجاد کړ (اِبْتَدَعَ) معنی: پخپل زيار يې د نوي شي ايجاد وکړ (بَدَعٌ اَوْ بَدِيعٌ) هغه شی چې له نورو څخه لومړيتوب لري، په دی هکله الله پاک فرمايي: **قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِّنَ الرُّسُلِ** [ژباړه: ورته ووايه چې زه خوڅه په اسماني استازو کې نوی استازی نه يم. او بدعت په دين کې له بشپړېدو وروسته اضافه کاري ته ويل کيږي].

پوره ايمان او يا په جنتيتوب او دوزخيتوب گواهي ورکول ، چې قرآني يا دنبوي نص

(**اَبَدَع** ، **اِبْتَدَع** ، **تَبَدَع**) معنی : نوی کار بې پېدا او ایجاد کړ چې وړاندې یې هېڅ نمونه نه لرله ، په همدې هکله الله پاک فرمایي : [**وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا**] زياره : او دوی [بني اسرائيلو] له خپل ځانه پېري ملنگي شروع کړپوه (**بَدَع**) معنی : کار بې بدعت ته منسوب کړ (**اِسْتَبَدَع**) د بدعاتو له جملې څخه یې شمار کړ (**بَدِيعٌ**) معنی : د تعجب او حېرانتيا وړ کار او (**بَدِيعٌ**) د الله پاک نوم هم دی په دې معنی چې اسمانونه او ځمکې یې له هېڅ کومې نمونې پرته جوړ او پېدا کړي دي . د بدعت له دغې کردو کلماتو څخه جوته شوه چې د [**بَدَع**] ماده په دين کې د خواهشاتو څخه راپېدا نوي کارونو ته ويل کيږي هېره دې نه وي چې [**اِبْتَدَاع**] د الله پاک له پلوه له عدم څخه وجود ته د شيانو راستو ته ويل کيږي ، په دې معنی چې د مخلوقاتو او کردو شيانو پېدا کول يواځې الله پاک کوي ، خو د مخلوق له لورې [**اِبْتَدَاع**] د الله پاک او د هغې د راستولي رسول په ضد د شيانو او عبادتونو رواجولو ته ويل کيږي ، او دا د مذمت وړ دومره بد کار دی چې پوره پرې تمامه ده . امام أبو شامه وايي : د بدعت او مبتدع نومونه پک او يواځې په مذماتو کې راځي ، خو ولې په لغوي بڼه دواړه کلې د مدح او مذمت دواړو معناگانو ته شمول لرلی شي . د بدعت اصطلاحي تعريف : امام جرجاني **رحمته** وايي : بدعت په دين کې د هغې نوي رامنځ ته شوي کار نوم دی چې له صحابه کرامو – رضي الله عنهم اجمعين – او تابعينو نه بې په صحت دروستوالی هېڅ اثر نه وي نقل شوی ، او نه هم د کوم شرعي دليل مقتضا او غوښتنه وي . ابن عابدين د بدعت په تعريف کې وايي : بدعت ضد د شک او شېبې يا استحسان په بنسټ علمي يا عملي داسې نوی کار رواجول چې ورته د قوي دين او نېغې لارې او په ديني احترام قايل وي . شاطبي **رحمته** د بدعت تعريف داسې کوي : دين او اسلام ته په ورته والي کې د داسې لارې پېدا کول چې غاړه کېښودلو باندې پرې د الله پاک په عبادت کې مبالغه کول وي . په دې درېواړو تعريفونو کې واضح ترين او د مقصودونو په خورا بهترينه طريقه واضحه کونکې تعريف د شاطبي **رحمته** تعريف دی ، يو خو دا چې تعريف دومره واضحه او څرگنده دی چې له يوې خوا خواسان فهمه دی ، او له بلې خوا پرې ټول احترازاو له منځه بهر وځي . عز بن عبدالسلام **رحمته** وايي : د داسې کار کول چې د نبي – **صلى الله عليه وسلم** – څخه بې ثبوت هېڅ صحت نه لري

بې په هکله نه وي غږېدلی ، ځان ساتل د اهل سنت والجماعت اصلي قاعده او د عقيدې بنسټ دی .

د کفر لغوي معنی

وړاندې مو د کفر د سمې پېژندنې اړتيا او په مسلمانانو له کفر څخه د ځان ساتلو او پر خپل ځان او دين د سلامتيا او بچ کېدو احتياط کول ، د کفر د عاقبت او انجام څخه ځان ساتل مو ذکر کړل ، اوس بايد په دې هم پوهه شو د لغت له مخې کفر څه شمېر معناگانې لري :

۱ - پتوالی او پرده پوشي

له همدې کبله الله پاک جل جلاله زميندار او د هقانه طبقه خلک په کفارو نومولي دي.

الله پاک فرمايي: (**كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا**) [سورت حديد: ۲۰]

ترجمه : په شان د حال د فائده مند باران چې زميندار لره خوشحاليو بوتې د دغې باران ، بيا وچ شي نو ته وينې هغې لره تک زير.....

۲ - رد او انکار کول

الله پاک فرمايي: (**فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ ۖ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ**) [سورت بقره: ۸۹].

ژباړه : پس هر کله چې دوی ته هغه څه راغلل چې دوی پېژندل نو انکار يې ورنه

وکر، په کفرانو دې د الله لعنت وي .

يا لکه د نعمتونو له شکر وډستو څخه انکار کول ، لکه الله پاک فرمايي :

(فَادْكُرُونِي اَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ) [سورت بقره: ۱۶۲].

ژباړه: پس تاسو ما ياد کړئ زه به تاسو ياده کړم ، او زما احسان ومني او ناشکري مه کوئ .

۳- براءت ، بې زاري او انکار کول

لکه الله پاک د کفرانو په حال کې چې د قيامت په ورځ به د يو بل سره جکړې

کوي فرمايي : (ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا

وَمَا وَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ) [سورت عنكبوت: ۲۵]

ژباړه: بيا به د قيامت په ورځ ستاسو ځينې له ځينو نورو څخه انکار کوي او

ځينې ستاسو به په نور ځينو لعنت وايي او ستاسو ځای به اور وي او ستاسو لپاره

به هېڅ مددگار نه وي .

د کفر شرعي معنی

* اما د کفر خپله شرعي او اصطلاحي معنی د قران او حدیث په نصوصو کې داسې واردة ده چې کفر د ایمان نشتوالي او ایمان د کفر نشتوالي ته یا په شرک او ردت کې واقع کېدلو ته کفر وايي.

ایمان او کفر په خپل منځ کې سره د یو بل ضد دي ، چې کله هم په بشپړه توګه یو (ایمان یا کفر) حاصل شي دوهم له منځه ځي ، ولې که یو ناقص موجود شي نو ضد ورسره هم د نقص په اندازه موجودیږي.

شیخ الاسلام ابن تیمیة چې په خپل علم ، فهم او رسم کې د سلفو صالحینو په منهج و ، دا عقیدوي مسئله یې په خپلو بېلابېلو لیکنو کې په ځانګړې پاملرنې په پوره توګه واضحه کړې ده چې ځینې خبرې یې زه په لاندې توګه تاسو ته رانقلوم :

۱- : شیخ الاسلام ابن تیمیة **رحمته** په خپلي فتاوی (۸۶/۲۰) کې وايي : د مسلمانانو په اتفاق کفر د ایمان نشتوالي او عدم موجودګۍ ته ویل کیږي ، که د ضد (ایمان) عقیده ساتي او که نه یې ساتي ، تکلم پرې کوي او که نه خو د ایمان نشتوالي ته کفر ویل کیږي .

د اهل السنه والجماعت چې ایمان ظاهري او باطني قول او عمل بولي په تېره مسئله کې د هغه چا سره اختلاف نه لري چې ایمان یواځې اعتقاد بولي لکه جهیمیه او

زياتره اشاعره او يا يې هم يواځې د ژبې اقرار بولي لکه کراميه او يا هم هغه څوک چې ايمان د زړه اعتقاد او د ژبې اقرار بولي، لکه فقهاء مرجئه او ځينې اشاعره، د مالکيانو مجتهدينو فقهاوو، شافعيان، حنبلين او عام صوفيه، سني متکلمين او د خوارجو او معتزله وو متکلمين ټول د اهل حديثو سره په دې متفق دي چې په چا د رسالت حجت قائم شي او ايمان پرې ونه لري کافر دی.

هېڅ فرق نشته که مکذب کافر وي او که شکی کافر وي، معرض وي او که متکبره وي، متردد وي او که بل څه وي.

شيخ الاسلام ابن تيمية **رحمته** څرگنده کړه چې کفر عقيدوي هم کېدای شي او غير عقيدوي هم کېدای شي (۱).

کفر يواځې په تکذيب کې منحصر نه دی بلکې کفر د شک او شبهې د

(۱) کفر درې بنسټيز ډولونه لري چې گرد ډولونه يې په دې کې راټول دي:

لومړی: عقيدوي مکفرات: دا هغه عقیده ده چې په ايماني ارکان يې تنقيص شي او يا هم د اسلامي صحيحو معتقداتو سره ضد د نور څه عقیده ولرل شي لکه: له پروردگار نه انکار کول، يا بې کمالې صفتونه نه منل، يا د تثليث عقیده لرل، يا د پيغمبرانو له نبوت څخه انکار کول، يا د ايمان له کوم رکن څخه انکار کول، جنت يا درزخ نه منل او نور هغه منصوصي شيان چې په دين کې ثبوت شوی او انکار ترې کفر گڼل کېږي.

دوهم: قولې مکفرات: لکه د کفر په عقیده اقرار کول، له اسلامي عقايدو څخه منکرېدل، په دين پسې ملنډې او مسخري کول.

درېم: عملي مکفرات: داسې کارونه کول چې په کفر ښکاره دليل وي، لکه د سپکې نظريې له مخې قران کریم څيرل، يا بې په گندگۍ کې غورځول، بوتانو ته سجدې کول، په سينه صليب راځړول او داسې نور... (العقيدة الاسلامية وأسسها: ۶۱۷) د عبدالرحمن حنکة الميداني ليکنه.

اعراض او استکبار او همدا راز د تردد له لارې هم راځي^(۱).

(۱) کفر څه شمېر ډولونه لري چې د دلائلو په شمول يې قابل ذکر بولو:

۱- د تکذيب کفر: الله پاک فرمايي: (وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ) [العنکبوت: ۶۸] ژباړه: له هغه چا نه بل لوی ظالم څوک دی چې په الله دروغ وتری او یا حق ته د دروغو نسبت وکړي، ایا په جهنم کې د کافرانو لپاره ځای نشته؟

۲- د انکار او لویې کفر: الله پاک د ابلیس متعلق فرمايي: (وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ) [البقرة: ۳۴] . ژباړه: مونږ چې کله ملائکو ته وویل چې ادم - علیه السلام - ته سجده وکړئ، ټولو سجده وکړه خو ابلیس سجده ونه کړه انکار او تکبر یې وکړ او د کافرانو له جملې څخه شو.

۳- د شک کفر - چې د پیغمبرانو یا اسماني کتابونو په صدق کې شکی وي - الله پاک فرمايي: (وَذَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا وَمَا أَتُتُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا لَّكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا) [الکهف: ۳۵-۳۸] ژباړه: خپل باغ ته په داسې حالت کې ننوت چې د ځان سره ظالم و، او وپوښل: گومان نه کوم که باغ مې برباد شي او گومان مې هم نه شي که قیامت راشي، خو که بیا هم رب ته مې ورشم له دې څخه به ورسره مزید ډېر څه ووينم (واخلم)، ملګري یې ورته وویل چې ایا تا په هغه ذات کفر وکړ چې له خاورې څخه، بیا یې له نطفې څخه راپیدا کړې او سم دم انسان یې درنه جوړ کړ؟ زما رب خو الله دی زه ورسره هېڅ شی نه شریکوم.

۴- د اعراض کفر: چې نه دین زده کوی اونه یې اوري اونه یې چا ته ښايي، الله پاک فرمايي: (وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُذُنُوا مُعْرِضُونَ) [الأحقاف: ۳] ژباړه: او هغه خلک چې په څه ورته وپره ورکړي شي کفر کوي او اعراض تري کوي.

۵- د نفاق کفر: له دې څخه اعتقادي کفر مراد دی چې په زړه یې کفر او په خوله یې

اسلام وي ، الله پاک فرمايي : (**ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ**) [المنافقون: ۳] ژباړه : دا ځکه چې دوی ایمان راوړ او بېرته یې کفر وکړ ، په زړونو یې مهر ولگېد دوی بیخي نه پوهیږي .

۶ - : د کنځلو او ملنډو کفر : لکه څوک د الله پسې - نعوذ بالله - یا پېغمبر پسې یا د دین بلې شعېرې پسې ملنډې ووهي یا ورته کنځل وکړي ، الله پاک فرمايي : (**وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَلْبَسْتُمْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ ظُهُورًا أَنَّهُمْ قَدْ كَفَرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ إِنَّ تَعَفُّفًا عَنْ طَائِفَةٍ مِّنْكُمْ يُغَدِّبُ طَائِفَةٌ لِّأَنَّهُمْ كَانُوا كُفْرًا**) [سورت توبه ۶۵ - ۶۶] . ژباړه : که پوښته ترې وکړې نو درته وايي به : مونږ خو توکې ټکالې کولې ، ورته ووايه چې ايا تاسو په الله او د هغه په ايتونو او رسول باندې توکې ټکالې کوئ؟ بانې مه کوئ تاسوله ایمان راوړو وروسته بېرته کافران شوي یاست ، که ستاسوله ځينو درگزري وکړو نو نور ته به موهرومرو عذاب په دې ورکړو چې محرمان دي .

۷ - : د بغض کفر : چې څوک د الله د دین څه شی مبغوض وگڼي ، الله پاک فرمايي : (**ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ**) [سورت محمد : ۹] . ژباړه : دا ځکه چې دوی هغه څه بد وگڼل چې الله رانازل کړي وي نو عملونه یې برباد شول .

۸ - : د کافرانو سره موالات کول : خو موالات دوه ډوله لري :

۱ - غیر کفري موالات . ۲ - کفري موالات .

غیر کفري موالات حرام دي خو انسان پرې نه کافر کیږي لکه د خپل هېواد کافر سړي لپاره تعصب کول ، یا د ډلو تېلو لپاره تعصب کول په دې سره د انسان ایمان کمیږي خو کافر کیږي پرې نه .

اوپه کفري موالاتو انسان کافر کیږي - نعوذ بالله - لکه د کافرانو سره رښتیا د زړه له تله مینه لرل او د هغوي دین خوښول ، په مسلمانانو یې بریالي غوښتل او داسې نور ، الله پاک فرمايي : (**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فإِنَّهُ مِنْهُمْ**) [المائدة: ۵۱] ژباړه : ای مومنانو! یهودیان او نصرانیان په دوستانې

۲- ابن القيم رحمته چې د شيخ الاسلام ابن تيميه پياوړي شاگرد دی په خپل کتاب (الصلاة : ۵۳) کې وايي : کفر او ايمان سره په خپل منځ کې ضد دي ، که يو په کامله توگه له منځه ولاړ شي پرځای يې بل باقي پاتې شي .

۳- : شيخ الاسلام ابن تيمية رحمته په خپل کتاب درء التعارض (۱ / ۲۴۲) کې د متکلمينو په نيز د تکفير په اصولو کې ردأ وايي : چې که چا د عقل ضد کار وکړ کافر شو ، بلکې کفر د نبي صلى الله عليه وسلم په خپلو ويناگانو کې تکذيبولو ته ويل کيږي ، له پيروۍ څخه يې په ځان ژغورنه کې که څه هم يې په تصديق عقیده ولري لکه فرعون او يهود او د هغوی په څېر نور خلک ، نو څرگنده شوه چې کفر کله تکذيب وي او کله له تکذيب پرته بل ډول هم کېدای شي .

تر دې چې د نبي صلى الله عليه وسلم له پيروۍ څخه ځان رابندول هم کفر دی ، اگر که تکذيب ورسره نه وي ، ځکه چې فرعون د موسى عليه الصلاة والسلام صداقت پېژنده لکه الله رب العالمين د هغوی په هکله فرمايي : (وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ) [سورت نمل : ۱۴]

ژباړه : په ډېر او تکبر فرعون د موسى - عليه السلام - د حقانيت نه انکار وکړ ، او زړونو او نفسونو يې حقانيت تاييد و ، وگوره چې د ورانکارو انجام څنگه وي ؟ همدا راز الله پاک د سورت اسراء په اخر کې فرمايي : (قَالَ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا) [سورت اسراء : ۱۰۲] .

سره مه نيسئ ، دوی سره خپل منځ کې د يو بل دوستان دي ، که ستاسو څخه ورسره چا مينه ولرله نو په يقين سره د هغوی له جملې څخه به وي .

ژباړه : او وويل موسى - عليه السلام - يقينا ته پوهيږي چې نه دي نازل كړي دا ايتونه مگر رب دا اسمانونو او ځمكو ، دليلونه دي د رابنكاره كولو دتوحيد ، او زما په تا د تباه كړي شوي گومان دى .

همداراز يهود او اهل كتابو د نبي ﷺ صدق و صداقت پېژنده حتى چې د خپلو اولادونو څخه يي هم زيات پېژنده ، لكه الله تعالى فرمايي : **(الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ ۗ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ)** [سورت بقره : ۱۴۶] .

ژباړه : هغه كسان چې مونږ ورته كتاب وركړى دى هغوى دا پېغمبر داسې پېژني لكه څنگه چې خپل بال بچ پېژني او بېشكه يوه ډله له دوى څخه خامخا حق پتوي او ښه پوهيږي .

نو كفر چې څرنگه تكذيب كېداى شي دغه ډول د استكبار ، د شك ، د نفاق او د اعراض له لارې هم راځي .

۴- : همدا راز شيخ الاسلام ابن تيمية رحمته كيلاني په لومړيو (۱۲/ ۳۳۵) كې وايي : كفر په الله پاك او د هغه په رسول نه ايمان لرلو ته ويل كيږي ، كه د ايمان نه لرلو سره تكذيب وي او كه نه وي ، يا شك او ريب وي او كه نه وي او يا ورڅخه حسداً او تكبراً اعراض وكړي ، يا د نبي ﷺ له پيروى پرته د هوا پرستى اتباع وكړي ، دې ټولو ته كفر ويلى شي .

كه څه هم درغجن كافر تر ټولو ستر كافر دى خو كافر چې كفر يې تكذبي يا حسدي وي ، د دې برسېره يې په رسولانو او اسماني استازو تصديق يقيني وي هم كافر دى ، ټول مكي سورتونه دغسي كافرانو خلكو ته په خطاب بوخت دي .

د کفر د مختلفو انواعو په هکله مهمې قاعدې

د قلبي ، قولی او عملي کفر له ډولونو څخه مخکې دا قاعده چې د گڼ شمېر نورو قواعدو او ضوابطو بنسټيزه قاعده ده پېژندل يې زيات اړين دي په دې قاعده علمي عبور لرل د اهل السنه و الجماعت د کفر او تکفير په موضوع کې د ښه علم لرلو بنسټيز لامل دی ، د اهل السنه و الجماعت قواعد په همدغې قاعدې ولاړې دي :

۱- : کفر اصطلاحي او خالص شرعي حکم دی چې مرجع يې د الله پاک جل جلاله کتاب او د نبی ﷺ صحيح ثابت سنت دي ، هېڅکله يې بنسټ هوا پرستي او په چا بدگماني ، سوء فهم او سوء ظن نه دی .

هغه څوک چې الله پاک او د هغه رسول ﷺ عیناً يا جنساً يا وصفاً کافر بولي وي د هغوی تکفير لازمي او فرضي کار دی ، ورنه هغه څوک چې پرې يې کفر نه وي کړی بايد ورته کافرونه ويل شي ، د شرعي صريح او صحيح استناد پرته د هيڅ چا په توان کې دا نشته چې ابتداءً چاته کافر ووايي .

- : د هغو له جملې څخه چې ورته په وحیي دلائلو کې د تعين په شکل کافر ويلي شوي دي ، ابليس ، فرعون او ابولهب دي .

- : د هغه کافرانو له جملې څخه چې د هغوی جنس الله پاک او د هغه

رسول ﷺ کافر بللی دی ټول مشرکان ، جنس يهودان ، جنس نصاری ، جنس مجوسيان ، او د دوی په شان داسې نور....

- او د هغو له جملې څخه چې وصفا کافر بلل شوي دي په لاندې توګه دي :

○ الله پاک او د هغه کتاب او د هغه رسول ﷺ پسې مسخرې يا توقه کونکى ، د الله پاک جل جلاله نازل شوي حکم پرته په بل څه فيصله کونکى (۱) ، ساحر ، کاهن ، د علم غيب دعوه کوونکى او داسې نور..

۲- : کفر لکه د ايمان په څېر شاخونه او څانګې لري ، لکه صحیحینو کې د ابوهريرة رضي الله عنه څخه روايت دى چې نبي ﷺ فرمايي : (**الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً** **أَعْلَاهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ ، وَ الْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ**) مرجع؟؟؟

ژباړه : ايمان څه د پاسه اويا څانګې او شاخونه لري ، لوړه او بهترينه څانګه يې د (**لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**) په کلمې تلفظ کول دي . او ادنى ترينه څانګه ورپکې د لارې څخه د زيانمنو شيانو لرې کول دي ، او حيا د ايمان له څانګو څخه يوه څانګه ده . همدا راز د بخاري او مسلم په بل روايت کې راځي چې رسول ﷺ فرمايي : (**الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَ سِتُونَ شُعْبَةً**)

(۱) بايد خبر ياست چې که څوک په غير الله فيصله وکړي او عقیده يې دا وي چې دلته داسې قانون رائج دى نو د عبدالله بن عباس - رضي الله عنهما - په تفسير دا ورکوتې کفر دى ، لويه ګناه ده ايمان ترې خطره پېښېدای شي خو له دين څخه پرې انسان نه وځي ، او که په غير الله سره فيصلې باوجود د دې معتقد و چې له قران څخه په دې فيصله ډېره ښه ده ، يا اوسمهال په قران فيصلې کول مناسب نه دي ، يا قران د دې وخت سره هېڅ سمون نه خوري نو بيا پرې - نعوذ بالله - انسان له اسلام څخه ووځي او کافر کېږي ، الله دې زمونږ د ايمانونو حفاظت وکړي .

ژباړه : رسول الله ﷺ فرمايي : ايمان څه د پاسه شپېته څانگې دي .
 لکه د ايمان په شان کفر هم راز راز او بيلا بيلې څانگې لري چې قاعده او ضابط يې داده چې الله جل جلاله ورته په خپل کتاب يا نبي کریم ﷺ ورته په خپلو مبارکو ويناگانو کې کفر ويل وي ، په داسې حال کې بل هېڅ چا ورته کفر نه وي ويلی .

له همدې کبله امام ابن القيم رحمته الله عليه په خپل کتاب (الصلاة : ۵۳ ، ۵۴) کې ليکلي دي :
فصل : ايمان او کفر پېژندلو بنسټ په دې مسئلو پوهه لرل دي ، که ايمان او کفر په بڼه توگه وپېژندل شي د ايمان ثبوت او نفي په نښته توگه پېژندل کيږي ، ځکه چې کفر او ايمان سره په خپل منځ کې ضد دي ، چې يو هم پوره له منځه ولاړ شي بل يې ځاي کلک نيولی وي .

دا چې ايمان بنسټ او څانگې هم لري او هره څانگه په ايمان نومولی شي ، لمونځ هم د ايمان څانگه ده ، روژه ، حج ، او زکاة هم د ايمان څانگې دي .
 همداراز باطني اعمال لکه حياء ، توکل ، د الله پاک جل جلاله څخه ويره لرل او ورته په هر څه کې رجوع کول هم د ايمان څانگې دي ، تردې چې دځانگو پای کې د لارې څخه د زيانمنو شيانو لرې کولو باندې تمامې شي ، ځکه چې دا هم د ايمان څانگه ده ، بلکې له شروع څخه تر ختمېدو ټولې د ايمان څانگې او بيلا بيل شاخونه دي ، دومره ده چې دځېنو څانگو په زوال د ايمان زوال راتللی شي لکه د شهادت څانگه ، او داسې څانگې پکې هم شته چې په پريښودلو يې د ايمان زوال نه شي کېدی لکه په لاره کې د زيان رسونکو شيانو پريښودل او هغه نه لرې کول .

هېره دې نه وي چې د دواړو تر منځ نورې څانگې هم شته چې خپل منځ کې سره پياوړی د شهادت څانگې پورې تړاو لري او له نورو څانگو نه ورته نسبتاً نژدې دي ، او ځينې څانگې يې د لارې د ضررناکو شيانو په لري کولو پورې تعلق او تړاو لري او ورته نسبتاً له نورو څخه نژدې دي .

د تېر په څېر کفر هم د بنسټ او زياتې کورنۍ څانگې لري ، لکه څنگه چې د ايمان څانگې صريح ايمان و ، دا راز د کفر څانگې هم صريح کفر دي ، حيا د ايمان څانگه ده ، بالعکس بي حيايي د کفر څانگه ده ، رشتيا ويل د ايمان څانگه ده ، بالعکس دروغ ويل د کفر څانگه ده ، لمونځ ، روژه ، زکاة ، حج ، د ايمان څانگې دي خو بالعکس پرېښودل يې د کفر څانگې دي ، د الله پاک رالېږلي کتاب او نبوي سنتو باندې پرېکړه ايمان دی خو ولې بالعکس پرېکړه پرې نه کول کفر دی .

لکه څنگه چې پيروي او اطاعت د ايمان له څانگو څخه يوه څانگه ده ، دا راز تمامې سرغړونې او گرد گناهونه هم د کفر له څانگو څخه څانگې دي .
د ايمان څانگې په دوه ډوله دي:

① قولې ايمان .

② فعلي ايمان .

همدا راز کفر هم دوه څانگې لري :

① قولې کفر .

② فعلي کفر .

لکه څنگه چې د قولې ايمان له څانگو څخه داسې څانگې شته چې په زوال سره

بې د ايمان زوال منځ ته راځي، همدغه شان د فعلي ايمان په ځانگو کې هم داسې ځانگې شته چې په زوال سره يې د ايمان زوال موجودېږي .

همدغه شان د کفر ځانگې هم واخله چې کفر پري موجودېږي.

لکه څنگه چې اختياراً د کفر کلمه ويل کفر دی او د کفر ځانگه ده، دغه شان په فعلي کفر هم سرې کافر کېږي لکه بوتانو ته سجده کول، د قران کریم بې عزتي کول، او دا بنسټيز کفر دی چې نورې ځانگې هم لري .

خو ولې دلته بل اصل هم شته هغه دا چې ايمان له عمل او قول څخه ترکيب شوی دی او قول په دوه قسمه دی :

۱- : د زړه وپناه، چې مضبوطه عقیده لرل دي.

۲- : د خولې وپناه، چې د اسلام په کلمې تلفظ کول دي.

همدا راز عمل هم په دوه قسمه دی:

۱- : د زړه عمل چې نيت او اخلاص دی .

۲- : د اندامونو عمل .

چې کله هم دا څلور واړه په کلي توگه له منځه ولاړ شي نو ايمان په هر اړه خيزه توگه له منځه ولاړ شي او هيڅ ترې پاتې نشي .

او چې کله د زړه تصديق له منځه ولاړ شي نو د ايمان باقي جزئيات هېڅ فائده نه ورکوي ځکه چې د عقيدې مضبوطوالي او نفعه رسولو لپاره د زړه تصديق شرط دی .

خو که د زړه عمل په هراړخيزه توگه زايله شي او تصديق قلبي پاتې شي، دلته اهل السنه والجماعت او مرجئه سره عقيدوي معرکه او اختلاف لري

اهل السنن سره يوه خوله دي چې په زړه تصديق نه کول ايمان د زوال سره مخ کوي ، او يوازې د زړه تصديق د زړه عمل پرته په نفعه تماميدای نه شي چې محبت او انقياد دی .

لکه څنگه چې ابليس ، فرعون او د هغه قوم ، يهود او مشرکان د نبی ﷺ په تصديق قائل وو ، او حتی سراً او جهراً به يې پرې اقرار کوو او دا به يې ويل چې نه دروغ وايي او نه ساحر دی ، خو مونږه يې هيڅ کله پيروي ته غاړه نشو کېښودلی او نه ورباندې ايمان راوړلی شو .

کله چې ايمان د زړه د عمل د زوال سره زوال خوري نو دا هم نا اشنا ده چې ايمان د جوارحو لوی اعمالو سره زوال وځوري ، بالخصوص هغه عمل چې د زړه نه يې ورسره محبت او انقياد نه وي او داسې عمل د عدم تصديق لوی لامل دی ، لکه لږ مخکې تير شول .

ځکه چې د جوارحو د سرغړونې نه د زړه سرغړونه منځ ته راځي . ولي که زړه کې د احکامو پيروي منلی وي او ورته منقاد شوی وي نو ټولو جوارحو به يې پيروي په ځان منلی وي او ورته به منقاد شوی وي ، خو د انقياد او پيروي څخه سرغړونه دا معنی ورکوي چې زړه پرې تصديق نه کوي ، او حالانکه د زړه تصديق د ايمان حقيقت دی .

ولي ايمان يواځې تصديق نه دی لکه مخکې يې په هکله بيان تير شو . بلکې ايمان د تصديق سره سره په خپل څنگ کې انقياد او پيروي هم نيولي دي . همدا راز هدايت يواځې د حق پيژندل نه دي بلکې د حق پيژندل او ورسره په څنگ کې پيروي کول او غوښتنو ته يې لبيک ويل هدايت دی .

که څوک د هدايت پېژندگلو پسې وي او خپله پکې متابعت نه وي ، دې ته پوره هدايت نه ويل کي ، لکه څنگه د ايمان نه لرلو سره تصديق ته پوره تصديق نه ويل کيږي ، ورنه له پوروالي پرته هدايت ته هدايت او تصديق ويل شي خو ناقص .
د دې بنسټ پوره زده کړه او خيال ساتنه ستا فرض دي .

نيوکه او خبرداری

لکه څنگه چې کفر په خپل ذات کې گڼ شمير څانگې لري نو بېرته په خپل منځ کې تفاوت او توپيرونه هم لري ، هغه داسې چې کفر درجات نه بلکې درکات لري ، چې له جملي څخه يې يو غټ کفر دی ، لکه د الله جل جلاله او د هغه رسول يا کتاب ته سپکې سپورې ويل ، او بل وړوکي کفر دی ، لکه د مسلمان قتل يا ورته گنځاوي کول، همدا راز په مړي باندې چغې سورې وهل .

لوی کفر سره بېرته په خپل منځ کې زيات توپيرونه لري ، خو د کفر دواړه اړخونه (غټ او وړوکي) هم په خپل منځ کې مرتبې لري ځينې مراتب يې له نورو ځينو نه زيات ستونزمن او سخت اغېز لري .

له همدې کبله شيخ الاسلام ابن تيمية رحمته الله عليه په خپلې فتاوی (۸۱ / ۴۰) کې وايي :
 کفر هم په خپل منځ کې له يو بل څخه سختين مقامات لري ، هغه کافر چې اسلام ته د دروغو نسبت کوي له هغه کافر څخه سخت دی چې اسلام درواغ نه گڼي ځکه چې لومړنی کافر د ايمان د پرېښودو سره په څنگ کې د بل منهي عنه (د منعه کړی شوي شي) ارتکاب هم وکړ چې تکذيب دی .

او هغه کافر چې د کفر او تکذيب سره د الله پاک او د هغه د رسول صلى الله عليه وسلم او مؤمنانو بندگانو په خلاف په خپل لاس يا ژبه د مبارزې عملي اقدام وکړي ، دا کافر نسبتاً هغه کافر ته سخت دی چې يواځې په کفر او تکذيب يې بسنه کړې

. هـ د

او که څوک د کفر د اختيارولو ترڅنگ قتل ، زنا ، غلا ، جنگ ، او جدل هم اختيار کړي نو دا بيخي اشد ترين جرم (کفر) دی .
کفر په دوه ډوله دی :

اول : چې سړی ورباندې د اسلامي دائرې څخه وځي او ورسره نیک او صالح عملونه هم ختمیږي ، او د جهنم په اور کې به په ابدې توگه تعذیبیږي .

څښتن ته یې په عامو نیکو عملونو هم بخشش نه کیږي ، او د ایمان نوم ترې هم په هر اړخیزه توگه لري کېږي ، لکه سحر کول ، الله پاک او د هغه رسول او کتاب ته گنځاوي کول ، یا یې له دین څخه اعراض کول ، داسې نور....

دویم : ورکوتی کفر چې سړی د اسلام له دائرې څخه نه وباسي او نه نیک عملونه بریادوي ، او نه په ابدې توگه د جهنم په اور کې حصارول کوي ، خو دومره ده چې گناهگار د الله د مشیئت او ارادې لاندې وي ، که الله پاک وغواړي نو ورته بخشش به وکړي یا به ورته عذاب ورکړي ، خو د ایمان نوم ترې نه لري کېږي ، د دې ډول کفر په ارتکاب د ایمان د کمال سر ضد دی ، او شرعي حکم یې هم د لویو گناهونو حکم دی ، لکه په مړي چغې وهل ، مسلمان ته گنځل کول ، د مسلمان وژل ، په نسبونو کې طعن لگول .

همدا راز شرک ، ظلم ، فسق هم په دوه ډوله دی ، یو یې غت او بل یې وړوکی دی دین او اسلام ته منسوب علماء په دې خبرو ډېر ښه پوهیږي ، زه گمان نه کوم چې دې خبرې ته به څوک د شک په سترگه گوري او یا به ورڅخه انکار کوي .

او د دې خبرې په تایید کې مو د امام ابن القیم رحمته الله علیه قول د هغه له کتاب (الصلاة

(څخه مخکې نقلاً ذکر کې .

۴ - : غت کفر او غت شرک دواړه سره په خپل منځ کې د عموم او خصوص علاقه لري چې هر شرک کفر دی خو ولې هر کفر شرک نه دی .

د الله پاک پرته دبل چا په نوم نذرونياز او منبستې منل ، ورڅخه د عبادت په توگه وپره ساتل لوی شرک دی ، خو ولې غت کفر هم دی ، انسان ورباندې د اسلامي دائرې څخه بهر وځي ، او دغه عمل په هر اړخيزه توگه د ايمان ضد او منافي عمل دی .

خو ولې الله ، د هغه رسول ته ، د هغه دين ته کنځل کول او ورته په سپکه کتل ، يا د قران بې حرمتي کول يا دپته ورته نور د کفر اعمال کول لوی کفر دی چې سپری پرې له اسلام نه وځي ، وولې په ديني احکامو کې ورته شرک نه ويل کيږي .

۵ - : د کفر کلمه د اسلامي شريعت په معتبرو مصدرونو (قران او حديث) کې په دوه ډوله استعمال شوېده :

① چې (الف لام) ورباندې داخل شوی وي چې مقصد او مراد ترې معهود کفر او يا په کفر کې مستغرق مراد وي ، او دا د کفر هغه ډول دی چې له اسلام څخه وېستل کوي .

② چې له (الف لام) ، له اضافت او له تخصيص درېواړو څخه مجرد ذکر شوی وي ، په دې صورت کې ورته کفر اکبر نه شي ويل کېدای ، بلکې ورته کفر اصغر ويل کيږي چې انسان د اسلام نه وباسي .

لکه څنگه فرق چې د (کفر) خپل منځ کې لری دغه څېر د (کفر مطلق) او (مطلق کفر) کې هم په غټه پيمانه توپير پروت دی ، دې مسئلې ته مو مخکې په

لسم بحث کې د (ایمان مطلق) او د (مطلق ایمان) کې اشاره کړې ده . همدغې مسئلهې ته امام ابن تیمیة رحمته په خپل کتاب (اقتضاء الصراط المستقیم: ۱ / ۲۳۷-۲۳۸) کې دا معنی تایید کړې ده ، هغه وایي :

امام مسلم (رحمه الله) په خپل صحیح کې د اعمش په روایت له ابوصالح نه هغه له ابوهريرة رضی عنہ څخه روایت کوي چې رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم فرمائي : (اثنتان في الناس هما بهم كفر)

ژباړه : دوه شيان دي چې وجود يي په خلکو کې کفر دی . يعنې دغه دواړه خصلتونه په خلکو کې د وجود په حالت کې کفر دی ، نو ذاتا دغه دواړه خصلتونه په دې معنی کفر دی چې د کفارو کارونه دي ، او دواړه خصلتونه په خلکو کې شته ، خو معنی دا نه شوه چې په هر چا کې که د کفر دغه خويونه شتون ولري نو مطلق کافر به وي او د کفر حقيقت پرې قائم شو . نو همدغه شان هغه انسان پوره مؤمن هم نشي جوړې دی چې وریکې فقط د ایمان يو خصلت موجود شي تر څو پرې د ایمان حقيقت قائم نه شي . نو د (کفر) او (الكفر) لفظونو تر منځ پدغه بيمانه فرق او توپير موجود دی . لکه نبي صلی اللہ علیہ وسلم فرمائي : (ليس بين العبد والكفر والشرك الا ترك الصلاة)

ژباړه : د انسان او د کفر او شرک تر منځ د لمونځ پرېښودلو پرته بل توپير او فرق نشته .

همداراز د ایمان مطلق او مطلق ایمان ، يا د کفر مطلق او مطلق کفر تر منځ ستر توپير شته ، لکه نبي صلی اللہ علیہ وسلم فرمائي (لا ترجعوا بعدي كفارا يضرب بعضكم رقاب بعض)

ژباړه : له ما څخه وروسته کفار مه جوړېږئ چې ځېنې د نوروځېنو خټونه او سرونه وهي.

(**فيضرب بعضكم رقاب بعض**) د (**كفارا**) لپاره تفسير دی ، نو معلومه شوه چې قاتل ته مقيداً کافر ويل کېدای شي خو ولې په اسم مطلق کې نه داخلېږي .
لکه الله پاک فرمايي: (**خلق من ماء دافق**) [سورت طارق: ۶]
ژباړه : پيداشوی دی انسان له توپ و هونکو اوبو نه.

نو دلته الله پاک د مني نطفې ته اوبه وويل خو ولې په اسم مطلق کې نه دي داخلې.

لکه الله پاک چې فرمايي: (**فان لم تجدوا ماء فتيمموا**)

ژباړه : که مو اوبه مينده نکړې نو تيمم ووهئ .

۶- : اهل السنه والجماعت د تکفير مسئله لويه مسئله بولي او ورڅخه ډډه کوي ، د چا د تکفيرولو او نه تکفيرولو حق يواځې او يواځې الله پاک او د هغه رسول **ﷺ** ته سپاري.

د اهل السنه والجماعت هېڅ چا ته تر هغه کافر نه وايي تر څو الله پاک او د هغه رسول په کافر نه وي نومولي.

په همدغه خاطر امام (طحاوي **رحمته**) په خپل د عقيدې کتاب کې چې خلکو ته ډېر مقبول دی وايي :

(مونږ اهل القبلة د گناه په ارتکاب تر هغه کافر نه بولو تر څو يي حلاله نه وي کڼلې ، او دا هم نه وايو چې د ايمان سره گناه کول زيان نلري) .

همدا راز امام ابن تيمية **رحمته** هم په خپل کتاب (العقيدة الواسطية) کې وايي :

فصل : د اهل السنة والجماعت له اصولو څخه دا هم دي چې ايمان قول او عمل دی ، دزړه او ژبې وينا ده ، او دزړه او ژبې او جوارحو عمل دی ، ايمان په طاعت او پیروي کولو زياتیږي خو په نافرمانۍ او سرغړونو سره کميږي ، او اهل السنة والجماعت د دې سره سره اهل القبلة د کبائرو په ارتکاب کافر نه بولي ، لکه څنگه چې يې خوارج کافر بولي ، بلکې د گناهونو سره سره د ايماني ورورولۍ ثابت وي)

خو ولي بدعتيان او هوا پرست طبقه خلک هميشه لپاره له تورونو او ننگونو پرته خپل گرد مخالفين تکفيروي .

له همدې کبله امام ابن تیمیة رحمته الله په خپلې فتاوی کې وايي :

له دليل پرته هيڅ چا ته د دې حق حاصل نه دی چې د مسلمانانو څخه د چا په تکفير قايل شي، ولو که غلط او خطا شوي هم وي ، د چا ايمان چې په يقين ثابت وي زوال يې هيڅکله په شک نه شي راتللی ، بلکې ايماني زوال يې هله راځي چې په کفر کې يې هېڅ شک پاتې نه شي او تر څنگ پرې اسلامي حجت قائم شي. فصل : د دې قول قائل تکفيروول په هغه اصل بناء دي چې تنبيه ورکول پرې اړين دي ، اه دې کبله بدعتيانو ته کافروول د قول د نه تشریح په سبب د امت علماء سره پخپل منځ کې بېلابېل اقوال لري .

لکه څنگه چې همدغه اختلاف د محکني او اوسني علماوو په دې کې هم واقع شوی دی چې ايا د کبیرې مرتکب ته مؤمن ويلی شي او که نه ؟

خو ولي زیاتره بدعتيان لکه خوارج ، روافض ، قدریة ، جهمیة ، مثلة د داسې عقیدو معتقد دي چې سراسر گمراهي ده ، که څه هم هغوی يې حق بولي او ټول

خپل مخالفين کافر بولي .

د دوی د اهل کتابو سره قوي او پياوړی مشابهت په دې کې لري چې په کفر کوي او د خلکو سره ظلم کوي ، او دوی هم چې په خبره يې سر خلاص نه شي سمدستي يې قائل کافر بولي .

د دې خلکو په مقابل کې نور هغه خلک دي چې د اهل السنه والجماعت عقیده په لائقه توگه نه پېژني ، يا يې ځينې برخه پېژني خو ولې له بلې برخې نه يې نا خبره وي ، او نه هم د قران او ديث ضد بدعتونو مخنيوی کوي ، او نه بدعتيان سزاوار کوي ، او نه يې تقبيح بيانوي ، شايد ددوی په ديني امورو کې خبرې اترې کول پسند نه بولي ، او په پوره توگه يې مذمت بيانوي ، په داسې درځونو کې د قران او حديث د مدلولاتو او د بدعتيانو هوا پرستو د اقوالو ترمنځ هېڅ توپير نه کوي ، او يا يې دا درېځ وي چې د هر چا بايد عقيدوي احترام وشي ، لکه څنگه چې علماء په ډېرو هغه مسائلو کې چې اجتهاد پکې روا وي د مجتهد د خطا قول احترام هم ساتي ، دا عقیده د زياتره مرجئو او ځينې فقهاوو ده ، دا صوفيانو او فلاسفوو عقیده ده .

لکه د لومړي عقيدې اثرات چې په هواپرستو متکلمينو کې هم ليدل کيږي ، هېره دې نه وي چې دواړه خواوې د قران او حديث څخه د راخستل شوې عقيدې څخه منحرف او خارجې دي .

(الکيلانيه : ۱۲ / ۶۶۶) .

مقصد دا دی چې متبديعين که څه هم يوله بل څخه په اصولو او منهج کې سره توپير خوري خو په ادني مخالفت خپل مخالف تکفيروي .

برعکس اهل السنه والجماعت د خپل مخالف په تکفيرولو کې زيات اختياط

کوي، ځکه چې تکفیر شرعي حکم او د الله او د هغه د رسول ﷺ حق دی او دنيوي او اخروي ستونزمنه پایله هم لري.

له دې کبله اهل سنت و الجماعة په هغه اقوالو کې چې کفر ترې لازميږي یواځې بسنه نه کوي ترڅو یې له قائل څخه داسې صریح کفر صادر شي چې شک او شبهه پکې نه وي.

او نه هم اهل سنت و الجماعة د یو چا په تکفیرولو کې په شکونو شبهاتو، او نه هم په هواپرستی باور لري، بلکې اهل سنت و الجماعة په داسې مواردو کې په ښکاره او څرگندو دلیلونو باور لري چې د الله پاک له پلوه پکې حکم راغلی وي.

۷- : اهل سنت و الجماعة د کفر مطلق او د کفر معین ترمنځ توپیر کوي، په غیر معینینو باندې اهل سنت و الجماعة د کفر اکبر مطلقه عقیده لري، خو ولې په معین باندې د کفر په حکم کولو کې اهل سنت و الجماعة شروط او ضوابط لري، له ډېر احتیاط او دیانت نه کار اخلي، ځکه هغوی وايي:

په معین باندې کفر په خپله واقع کیږي، په معین د کفر اکبر واقع کېدل هله اسم دي چط حجت پرې په صحیح توګه واقع شي، ټول شکونه او شبهات ترې پورته شي.

دې مسئلې ته زیاته پاملرنه په نجد کې د دعوت رهبرانو شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته الله علیه او د هغه واره یجو او شاگردانو کېږي ده، هغوی دا مسئله په ډېره ښه توګه واضحه کړېده او په تفصیلي اندازې بیان کړې ده، چې دومره وضاحت به شاید نور چا نه وي کړی، که دلته یې دعوتې څېرې راغونډې کړو وخت به ډېر ونیسي.

دلته یوې مسئلې ته بیداري په لازمي توګه پکار ده، او هغه دا ده: هغه کفر

چې ورباندې انسان له اسلامي دائرې څخه وځي او ورڅخه ردت لازمېږي، درې مراحل لري چې يوله بل څخه توپير خوري او هغه دادي:

۱- له شرعي دلايلو څخه معلومول چې د دغې جرم ارتکاب کفر اکبر دی.
 ۲- د جرم مرتکب ته د ټولو صحيح شرطونو په موجوديت او د کفر په ټولو موانعو د عدميت او نشتوالي په مهال کافر ويل چې دغه کار په اصل کې د شرعي قاضيانو مهم او دنده ده.

۳- د مرگ څخه وروسته د جرم مرتکب اړوند په په دوزخي توب کلک نه ودرېدل، که څه هم په دنيوي احکامو کې پرې د کفر حکمونه جاري کېدای شول.

والله اعلم

پای

زه هم په پای کې د دې مسئلې په رابطه ټولو ورونو او طالب علمانو ته پ دې ټینګار کول غواړم چې دې مسئله کې له زیاتې پاملرنې څخه کار واخلي ، او دا مسئله د اهل سنت و الجماعت د غښتلي علماوو او محققینو له لیکنو او ویناګانو څخه د هغوی له سرچینو او مأخذونو په شمول واخلي ، چې خپله هم پکې سره بېلابېلې نظریې ونه لري ، او د اهل سنت و الجماعت د منهج او لارې نه پکې هېڅ شذوذ او مخالفت نه وي .

الله پاک دي ټولو مسلمانانو ته د دې مسئلې په اړوند د امدادګۍ وسع او توان ورکړي ، او الله پاک دي هغوی ته د سمې صحیح سیده لارې د هدایت توفیق ورکړي .

وصلی الله علی محمد و اله وصحبہ وسلم تسلیما کثیرا